משנה ה'-ו'

טז. מי שקצר את שדהו ועשה גורן אחת, או שתי גרנות, מתי נותן פאה אחת לכל ומתי פאה לכל אחד ואחד?

הזורע את שדהו מין אחד, אף על פי שהוא עושהו שתי גרנות, דהיינו שלקטו בשני זמנים, נותן פאה אחת. זרעה שני מינים, אף על פי שעשאן גרן אחת, נותן שתי פאות. הזורע את שדהו שני מיני חטין, כגון חיטה שחמתית וחיטה לבנה, אם עשאן גורן אחת, נותן פאה אחת, אם עשאן שתי גרנות, נותן שתי פאות (מ"ה, רע"ב ד"ה שני, תוי"ט ד"ה עשאן, תפא"י). ודבר זה הוא הלכה למשה מסיני, שכן מצינו שהיה כן מעשה, שזרע רבי שמעון איש המצפה בזמנו של רבן גמליאל את שדהו שני מיני חיטים, ושאלו את רבן גמליאל כיצד צריך להניח פאה, ולא היה בידו, ועלו רבן גמליאל ורבי שמעון איש המצפה ללשכת הגזית ושאלו כיצד צריך להניח פאה, ואמר נחום הלבלר שמקובל הוא מרבי מיאשא שקיבל מאביו של נחום הלבלר, שקיבל מן הזוגות שקיבלו מן הנביאים הלכה למשה מסיני, בזורע את שדהו שני מיני חטין, אם עשאן גורן אחת נותן פאה אחת, שתי גרנות, נותן שתי פאות (מ"ו, תוי"ט ד"ה לפני).

יז. מי הם הזוגות?

הזוגות הם כל אותן הנזכרים בפרק ראשון של מסכת אבות, שקבלו שנים מפי שנים עד שמעון הצדיק (מ"ו רע"ב ד"ה הזוגות).

משנה ז'

יח. שדה שקצרוה גוים, מתי מתחייבת בפאה ומתי לא?

שדה שקצרוה גוים לעצמם, פטורה מן הפאה, אבל אם קצרוה פועלים גוים לישראל, אז הוא כאילו קצרוה ישראל וחייבת (מ"ז, רע"ב ד"ה שרה).

יט. איזו עוד קצירה מצינו שאינה מחייבת בפאה, ומה טעם הפטור בכל אלו?

קצרוה לסטים, או קרסמוה נמלים, כדרך הנמלים לחתוך קנה השבולות מלמטה, שברתה הרוח או בהמה, בכל אלו פטורה מן הפאה (מ"ז, רע"ב ד"ה קרסמוה). והטעם, שכתוב בפאה ובקצרכם, עד שתהיו אתם הקוצרים (רע"ב ד"ה פטורה).

כ. קצר חצי השדה הראשון וקצרו לסטים חציה השני, האם חייבת בפאה, ומדוע?

קצר חציה וקצרו לסטים חציה, פטורה, מפני שחובת הפאה בקמה (מ"ז), כלומר חובת הפאה של בעל הבית נשארה בחצי שלא קצרה עדיין, וחצי זה קצרוה לסטים (רע"ב ד"ה שחובת).

כא. ההלכה היא שאם קצר אדם את כל שדהו נותן פאה מהעומרים. מדוע כשקצרו לסטים את חצי השדה השני פטור מן הפאה לגמרי?

אף על פי שאם כילה את כל השדה ולא הניח פאה חזרה פאה לעומרים וחייב להפריש פאה מן העומרים, זה הוא דוקא כשהוא עצמו כילה, דכבר התחייב בפאה, אבל כאן הוא לא כילה (רע"ב ד"ה שחובת).

משנה ח'

כב. באיזה אופן חייב ליתן פאה אף כשקצרוה לסטים?

קצרו לסטים חצי השדה הראשון וקצר הוא חצי השדה השני, נותן פאה ממה שקצר (מ"ח).

כג. קצר חצי השדה ומכר חצי השדה השני, מי נותן פאה, וכמה?

קצר חציה ומכר חציה, הלוקח נותן פאה לכל (מ"ח). מפני שחובת הפאה ממה שקצר נשאר בחצי שקנה הלוקח, והרי הוא כאילו לא מכר לו אלא מה שנשאר בשדה אחר שיוציא ממנה הפאה שראוי להוציא מאותה שדה (רע"ב ד"ה הלוקח).

כד. קצר חצי השדה והקדיש חצי השדה השני, מי נותן פאה?

קצר חציה והקדיש חציה, הפודה מיד הגזבר, הוא נותן פאה לכל, דהיינו דהפודה מיד הגזבר מוציא מן החצי שפדה הפאה הראויה לשדה כולה (רע"ב ד"ה הלוקח).

פרק שלישי
מלבנות התבואה

משנה א'

א. מה הם מלבנות התבואה, ומדוע נקראים כך?

מלבנות הן ערוגות מרובעות, ובגלל שעשויות כדפוסי הלבנות קרויין מלבנות (רע"ב ד"ה מלבנות).

ב. מלבנות התבואה הזרועות בין הזיתים, האם די להן בפאה אחת, ומתי?

מלבנות התבואה הזרועות בין הזיתים, לדעת בית שמאי נותן פאה מכל אחד ואחד, וטעמם, הואיל ועומדות הערוגות כל אחת בפני עצמה ואינן מעורבות זו עם זו, סוברים בית שמאי שהזיתים מפסיקים ביניהם (רע"ב ד"ה ב"ש). ולדעת בית הלל נותן פאה מאחד על הכל (מ"א), שהכל נחשב שדה אחת, שלא חילק את התבואה למלבנות רק מחמת האילנות, ולא מחמת שרצה להפרידם זה מזה (שם ברע"ב ובמפרשים).

ג. מה הדין במלבנות התבואה שבין שאר אילנות, ומדוע נקט דוקא זיתים?

הוא הדין לכל שאר אילנות. ומה שנקט זיתים הוא להשמיענו שאפילו זיתים שחייבים בפאה לא מפסיקים לבית הלל, וכל שכן שאר אילנות שאין חייבין בפאה דפשיטא שלא מפסיקים (רע"ב ד"ה שבין חזתים).

ד. באיזה אופן מודים הכל שנותן במלבנות התבואה פאה אחת על הכל?

מודים בית שמאי שאם היו ראשי השורות של המלבנות מעורבין זה בזה, שהוא נותן פאה מאחד על הכל (מ"א). וכן בזמן שהאילנות צפופים, עד שבקרקע ששיעורה בית סאה שהוא חמישים אמה על חמישים אמה יש בה יותר מעשרה אילנות, מודים בית שמאי שנותן פאה אחת על הכל (רע"ב ד"ה ב"ש).

ה. באיזה אופן מודים בית הלל שאין נותנים פאה במלבנות התבואה מאחד על הכל?

בזמן שהאילנות מרוחקים זה מזה עד שבקרקע ששיעורה בית סאה שהוא חמישים אמה על חמישים אמה אין בה עשרה אילנות, מודים בית הלל שנותן פאה לכל מלבן ומלבן, דהואיל והאילנות מרוחקים זה מזה כל כך נראין הדברים שלא מחמת האילנות נעשו המלבנות, אלא בדוקא היה רצונו שיהיה כל מלבן לבד (רע"ב ד"ה ב"ש, תפא"י).

משנה ב'

ו. מה הוא המנמר את שדהו?

המנמר שדהו הוא מי שמלקט שדהו מקומות מקומות, דאז נראה השדה כמנומר, כלשון ונמר חברבורותיו, והכונה שקצר התבואה שנתבשלה ראשון ראשון בשדה (רע"ב ד"ה המנמר).

ז. המנמר שדהו ושייר מקומות ובהם קלחים לחים, כיצד נותן פאה, ומדוע?

המנמר שדהו ושייר מקומות ובהם קלחים לחים שעדיין לא נתבשלו, לדעת רבי עקיבא, כשחוזר ללקט הקלחים לחים ששייר, נותן פאה מכל אחד ואחד, משום שסובר רבי עקיבא שנימור מפסיק ביניהם, ואינו נחשב התחלת קצירה (מ"ב, רע"ב ד"ה נותן פאה). ודעת חכמים שנותן פאה אחת על הכל (מ"ב), שהנימור נחשב תחילת הקצירה (תפא"י). והלכה כחכמים (רע"ב ד"ה שהוא נותן).

ח. באיזה אופן מודים חכמים לרבי עקיבא שהמנמר שדהו ושייר בה קלחים לחים נותן פאה מכל אחד ואחד?

מודים חכמים לרבי עקיבא בזורע שבת או חרדל בשלשה מקומות, שהוא נותן